

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjaye Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жахонгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLIISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLIISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEKANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKGA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOYIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOYIY SOHA MUASSASALARI MOLIVAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'YI INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH.....	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
Х.Б. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL.....	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIYASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG‘BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTONDA QO‘LLANILISHI: IJTIMOY-EKOLOGIK YONDASHUV 700

Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG'BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O'ZBEKISTONDA QO'LLANILISHI: IJTIMOIIY-EKOLOGIK YONDASHUV

Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mustaqil izlanuvchisi

Email: Saidrasulovibrohim@gmail.com

ORCID:0009-0006-4465-5799

Annotatsiya: Maqolada jismoniy shaxslarni soliqqa tortishda xalqaro fiskal rag'batlantirish tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash istiqbollari ijtimoiy-ekologik yondashuv asosida tahlil qilingan. Unda Polsha, Germaniya va AQSH kabi davlatlarning ijtimoiy himoya hamda "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashga oid soliq mexanizmlari qiyoslanadi. Tadqiqot natijasida nogironligi bor bolalar parvarishi, yoshlar bandligi va qayta tiklanuvchi energiya manbalari uchun soliq imtiyozlarini joriy etish bo'yicha ilmiy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: fiskal rag'batlantirish, xalqaro tajriba, ijtimoiy himoya, yashil iqtisodiyot, soliq imtiyozi, byudjet barqarorligi.

Аннотация: В статье анализируется международный опыт фискального стимулирования при налогообложении физических лиц и перспективы его применения в Узбекистане на основе социально-экологического подхода. Сравниваются механизмы налоговой поддержки социальной защиты и «зеленой» экономики в таких странах, как Польша, Германия и США. В результате исследования выдвинуты научные предложения по внедрению налоговых льгот для семей с детьми с инвалидностью, занятости молодежи и использования возобновляемых источников энергии.

Ключевые слова: фискальное стимулирование, международный опыт, социальная защита, зеленая экономика, налоговые льготы, устойчивость бюджета.

Abstract: The article analyzes international experience in fiscal incentives for personal taxation and the prospects for its application in Uzbekistan based on a socio-ecological approach. Tax mechanisms for social protection and the "green" economy in countries such as Poland, Germany, and the USA are compared. As a result of the study, scientific proposals for introducing tax incentives for disability care, youth employment, and renewable energy sources are put forward.

Keywords: fiscal incentives, international experience, social protection, green economy, tax incentives, budget stability.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlar davlat moliyasi barqarorligini ta'minlovchi, ijtimoiy dasturlarni moliyalashtiruvchi va aholi daromadlarini tartibga soluvchi eng muhim moliyaviy instrumentlardan biri hisoblanadi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar jarayonida fuqarolar daromadlaridan soliq undirish tizimli ravishda takomillashtirib borilmoqda. Bu jarayon bir tomondan byudjet tushumlarini barqaror oshirishni, ikkinchi tomondan aholining soliq yukini optimal darajada ushlab turishni ko'zda tutadi.

Jismoniy shaxslardan soliq undirish tizimi mamlakatning byudjet barqarorligi, ijtimoiy siyosat samaradorligi va daromadlar taqsimotini tartibga solishda muhim o'rin tutadi. Xorijiy amaliyotlar soliq ma'murchiligini raqamlashtirish, soliqqa oid rag'batlarni kuchaytirish, daromadlar bazasini kengaytirish va adolatli soliq yukini ta'minlashda bir qator innovatsion yondashuvlarni namoyon qiladi. O'zbekistonda ham jismoniy shaxslardan soliq undirish tizimi bosqichma-bosqich takomillashmoqda, ammo uni xalqaro tajriba bilan uyg'unlashtirish hali ham dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish va uning iqtisodiy samaradorligini oshirish masalalari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Jumladan:

Iqtisodchi olim A.V. Bryzgalin o'z tadqiqotlarida jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini tartibga solishda adolatlilik tamoyiliga urg'u beradi [1]. Uning fikricha, soliq yukini tabaqalashtirilgan (progressiv) stavkalar orqali taqsimlash aholining daromadlar bo'yicha tabaqalanishini yumshatishning asosiy vositasidir.

Xalqaro ekspertlar (masalan, OECD mutaxassisarlari) jismoniy shaxslarni soliqqa tortishda raqamli iqtisodiyotning ta'sirini tahlil qilib, masofaviy ishlovchi shaxslar (frilanserlar) va platformalar orqali daromad topuvchilar uchun soliq ma'murchiligini soddalashtirish zarurligini ta'kidlashadi [2].

Mahalliy olimlardan Sh.A. Toshmatov soliqqa tortishning rag'batlantiruvchi funksiyasiga to'xtalib, daromad solig'i orqali investitsion faollikni oshirish va innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi shaxslarga imtiyozlar berish mexanizmlarini takomillashtirishni taklif etgan [3].

Iqtisodchi B.X. Xaydarov o'z ishlarida jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortishda soliq chegirmalari (tax deductions) tizimini kengaytirish, ayniqsa ta'lim va tibbiyot xarajatlari uchun imtiyozlar ko'lamini oshirish ijtimoiy barqarorlikka xizmat qilishini isbotlagan [4].

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqolada jismoniy shaxslarni soliqqa tortish tizimini takomillashtirish tahlilini shakllantirishda xalqaro iqtisodiy tahlil metodikasida mavjud bo'lgan keng qamrovli metodlardan foydalanilgan. Jumladan, tadqiqot jarayonida tahlil (analiz), sintez, induksiya, deduksiya va ilmiy abstraksiya metodlariga tayanilgan holda izlanishlar olib borilgan hamda yakuniy xulosalar shakllantirilgan.

Tahlil va natijalar

Xorijiy davlatlarda jismoniy shaxslardan soliq undirish amaliyoti turli modellar va mexanizmlar asosida shakllangan bo'lib, ularning har biri soliq tizimining samaradorligi, adolatliliigi va shaffofligini ta'minlashga qaratilgan. Yevropa mamlakatlarida daromad solig'i asosan progressiv shkala asosida amal qiladi. Yuqori daromadli qatlam ko'proq stavka bilan, kam daromadli qatlam esa ancha yengil stavkalar bilan soliq to'laydi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasi sifatida Germaniya, Kanada va Buyuk Britaniya kabi rivojlangan davlatlarda nogiron bolalar parvarishi bilan bog'liq xarajatlarni soliq bazasidan qisman yoki to'liq chiqarish amaliyoti ota-onalarning moliyaviy yukini sezilarli darajada yengillashtirishga xizmat qiladi.

Germaniyada bola nogironlik darajasi rasman tasdiqlangan taqdirda ota-onalar daromad solig'idan belgilangan miqdorda chegirma oladi, bu chegirma bolaning parvarishiga sarflangan xarajatlarning bir qismi bilan bevosita mutanosib ravishda hisoblanadi. Kanadada Disability Tax Credit orqali nogiron farzandi bor oila yillik soliq majburiyatidan sezilarli summani kamaytirishi mumkin. Eng muhim jihati, bu kredit qaytarilmaydigan turda bo'lib, ota-ona soliq to'lamaydigan holatda ham davlat kambag'allik xavfini pasaytirish maqsadida pul shaklida qoplab beradi.

Buyuk Britaniyada esa Disability Living Allowance va Child Disability Payment modellari nogiron bola uchun kundalik parvarish, rehabilitatsiya, maxsus tibbiy vositalar kabi xarajatlarni qoplashga mo'ljallangan bo'lib, soliqdan ozod qilingan to'lov hisoblanadi. Ushbu mamlakatlar tajribasida asosiy prinsip nogiron bolaga ega oilada xarajat yuki yuqori bo'lgani uchun soliq tizimi orqali uni minimal darajaga tushirish, ijtimoiy himoyani kuchaytirish va bolaning sifatli parvarishini kafolatlashdir.

O'zbekiston uchun taklif sifatida esa xorij amaliyotiga yaqinlashtirilgan holda, oilaviy xarajatlarni soliqdan ozod qilish va maxsus chegirmalar berish orqali ijtimoiy yordamni kengaytirish ko'zda tutiladi. Bu yaqin kelajakda kam ta'minlangan va nogiron farzandli oilalarning daromadini samarali qo'llab-quvvatlashga, ijtimoiy tenglikni oshirishga va muhim rehabilitatsion xarajatlarni barqaror qoplashga xizmat qiladi. Shu jihatdan, O'zbekistonda nogiron bolalar parvarishi uchun soliq imtiyozlarini joriy etish nafaqat xalqaro standartlarga mos keladi, balki

moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy adolatni kuchaytirish va oilalarning mehnat faolligini saqlab qolishga ham strategik hissa qo'shadi (1-jadval).

1-jadval

Xalqaro soliq imtiyozlari orqali ijtimoiy himoyani kuchaytirish hamda rivojlangan mamlakatlar tajribasining O'zbekiston sharoitiga uyg'unlashuvi¹

Mamlakat	Qo'llaniladigan imtiyoz turi	Mexanizm	Ustuvor maqsad
Germaniya	Soliqdan chegirma	Nogiron bola parvarishi xarajatlari soliq bazasidan qisman chiqariladi	Oilaning soliq yukini kamaytirish
Kanada	Disability Tax Credit (soliq krediti)	Soliqdan ozod bo'lgan taqdirda ham davlat pul shaklida qoplab beradi	Kambag'allik xavfini kamaytirish
Buyuk Britaniya	Disability Living Allowance	To'lovlar soliqdan ozod, bola parvarishi xarajatlarini qoplaydi	Reabilitatsiya va parvarish samaradorligi
O'zbekiston (taklif)	Soliqdan chegirma yoki imtiyoz	Oilaning nogiron bola uchun sarflangan xarajatlari soliqdan ozod qilinishi	Ijtimoiy himoya va daromadni qo'llab-quvvatlash

Jadvalda Germaniya, Kanada va Buyuk Britaniyada nogironligi bo'lgan bolalarni parvarish qilayotgan oilalarga beriladigan soliq imtiyozlari qiyosiy tarzda aks ettirilgan bo'lib, ularning mexanizmi va ustuvor maqsadlari o'rtasida muayyan farqlar va o'xshashliklar mavjud. Germaniya amaliyoti xarajatlarni soliq bazasidan qisman chiqarish orqali oilaning soliq yukini yengillashtirishga qaratilgan bo'lsa, Kanada modeli soliqdan ozod qilingan taqdirda ham davlat tomonidan moddiy qo'llab-quvvatlashni davom ettiruvchi soliq krediti tizimiga tayanadi, bu esa kambag'allik xavfini kamaytirish va barqaror ijtimoiy himoyani ta'minlashga xizmat qiladi. Buyuk Britaniyadagi Disability Living Allowance esa to'g'ridan-to'g'ri to'lovlarni o'z ichiga olib, nogiron bola parvarishi bilan bog'liq xarajatlarni qoplash va reabilitatsiya jarayoni samaradorligini oshirishni maqsad qiladi. Ushbu uchta davlat tajribasi umumiy jihatdan nogironligi bo'lgan farzandi bor oilalarning iqtisodiy yukini kamaytirishga qaratilgan bo'lsa-da, qo'llaniladigan mexanizmlar moliyaviy yordamni qanday shaklda va qay tarzda taqsimlashga qarab turlicha yo'nalishga ega hisoblanadi. O'zbekiston uchun taklif etilgan imtiyoz modeli esa mazkur xalqaro tajribalarning umumiy g'oyalarini jamlab, nogiron bola parvarishiga sarflangan xarajatlarni soliqdan to'liq yoki qisman ozod qilish orqali oilaning daromadini muhofaza qilish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirishga yo'naltirilgan. Shu jihatdan jadvaldagi ma'lumotlar xorijiy mexanizmlardan maqsadli tarzda foydalanish, milliy soliq siyosatini takomillashtirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirish bo'yicha aniq yo'nalishlarni belgilab beradi.

AQSH, Yaponiya va Yevropa Ittifoqi davlatlarida 30 yoshgacha bo'lgan yoshlarni ishga qabul qilgan korxonalarni rag'batlantirishga qaratilgan soliq siyosatining asosiy maqsadi yoshlar o'rtasida ishsizlikni kamaytirish, ularni mehnat bozoriga tezroq integratsiya qilish va kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat bo'lib, AQSHda Youth Employment Tax Credit va Work Opportunity Tax Credit orqali ish beruvchi yosh xodimlarni ishga olgani uchun to'lov majburiyatlarini kamaytiradi, maoshdan to'lanadigan payroll taxes qisqartiradi va bu orqali kompaniyalarga real xarajat tejami taqdim etadi.

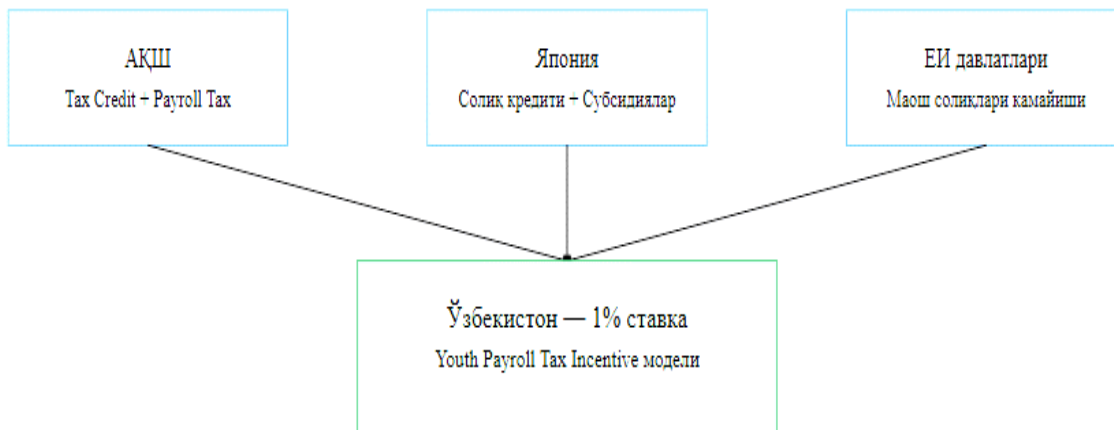
Yaponiyada "Career Youth Program" doirasida korxonalar yoshlarni ishga olgani yoki ularni qayta tayyorlagani uchun soliq krediti, ish haqi soliqlariga chegirma va maxsus subsidiyalardan foydalanadi, bu model yapon mehnat bozorida barqarorlikni ta'minlash va kadrlar yetishmovchiligini yumshatishga xizmat qiladi. Yevropa mamlakatlarida esa "youth payroll tax incentive" modeli keng qo'llanilib, ish beruvchilar 25–30 yoshgacha bo'lgan xodimni ishga olganda maoshdan hisoblanadigan soliqlar qisqa muddatga 40–60% gacha kamaytiriladi.

O'zbekistonda joriy etilgan 1%lik stavka mexanizmi esa amaliy jihatdan rivojlangan davlatlardagi youth payroll tax incentive modelining milliy sharoitga moslashtirilgan varianti bo'lib, bu mexanizm korxonalar uchun yoshlar mehnatini arzonlashtirib, ularni birinchi ish joyiga ega bo'lish imkoniyati bilan ta'minlaydi, formal bandlikka o'tishni rag'batlantiradi, kasbiy ko'nikmalarni amaliyotda egallashni tezlashtiradi va yoshlar o'rtasidagi structural unemployment darajasini pasaytiradi. Shu bois O'zbekiston amaliyoti xalqaro modellar bilan to'la

1 Germaniya Moliya vazirligi (Tax Benefits for Families with Disabled Children, 2022), Kanada hukumati (Disability Tax Credit, 2023), Buyuk Britaniya hukumati (Disability Living Allowance, 2022), O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2023) hamda O'zbekiston Moliya vazirligi (Nogironligi bo'lgan bolali oilalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha takliflar, 2024) ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

uyg'un bo'lib, milliy mehnat bozorida yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishda muhim rol o'ynaydi (1-rasm).

1-rasm. Yoshlar uchun soliq rag'batlantirish modeli²

Rasmda aks ettirilgan yoshlar bandligini rag'batlantirish mexanizmi rivojlangan mamlakatlarda qo'llaniladigan soliq siyosatining umumiy tamoyillarini mujassam etgan bo'lib, birinchidan, AQSH, Yaponiya va Yevropa davlatlarida ish beruvchilarga beriladigan soliq krediti, maoshdan to'lanadigan soliqlarni pasaytirish va subsidiyalar yoshlarni ishga qabul qilish xarajatlarini kamaytirish orqali mehnat bozoriga kirishni yengillashtiradi; ikkinchidan, ushbu rag'batlantirish vositalari yoshlar uchun birinchi ish tajribasini yaratish, ularni amaliyot orqali kasbga o'rgatish va malakani tez shakllantirishga xizmat qiladi; uchinchidan, rasm orqali ko'rinib turibdiki, AQSHda payroll tax sohasidagi imtiyozlar korxonalar xarajatlariga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qilib, yosh xodimni ishga olish samarasini oshiradi.

Yaponiyada soliq krediti va subsidiyalar birgalikda qo'llanilib, kasbiy tayyorgarlik markazlari va korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlaydi. Yevropa Ittifoqida esa ish haqi soliqlarining 40–60% gacha kamaytirilishi yoshlar uchun ish o'rinlarini raqobatbardosh qiladi. Shu bilan birga, ish beruvchilarni yosh kadrlarga afzallik berishga majbur qilmaydi, balki iqtisodiy jihatdan manfaatli qiladi va mazkur xalqaro amaliyotlarning umumiy xususiyati shundaki, yoshlarning mehnat bozoriga kirishi iqtisodiy jihatdan qimmat jarayon bo'lgani uchun davlat moliyaviy mexanizmlarni ish beruvchi tomonga qaratib, yoshlar uchun bandlik xavfini kamaytiradi va ularni formal sektorga jalb qiladi.

Rasm markazida joylashgan O'zbekistonning 1% stavka modeli mazkur xalqaro yondashuvlarning milliy sharoitga moslashtirilgan, soddalashtirilgan va amaliy jihatdan juda samarali varianti bo'lib, u ish beruvchilar uchun yosh kadrlarni jalb qilish xarajatini minimal darajaga tushiradi, rasmiy bandlikni oshiradi, yoshlar o'rtasidagi ishsizlikka qarshi tizimli instrument sifatida xizmat qiladi va iqtisodiyotning kadrlar bilan ta'minlanishini yaxshilaydi. Shu tariqa, sxema yoshlar mehnat bozorini rag'batlantirishda soliq instrumentlari qanday kompleks tarzda ishlashi, qaysi mamlakat qanday iqtisodiy mexanizmlardan foydalanishi va O'zbekiston amaliyoti ushbu modellar bilan qay darajada uyg'un ekanini hujjatli, tuzilmaviy va nazariy jihatdan aniq namoyon etadi.

Rivojlangan davlatlar amaliyotida qayta tiklanuvchi energiyaga sarmoya kiritgan aholiga berilgan mol-mulk va yer solig'i bo'yicha 5–10 yillik imtiyozlar, investitsiya xarajatlarini qoplovchi soliq kreditlari va subsidiyali to'lovlar ekologik texnologiyalarni ommalashtirish, energiya tejamkorlikni oshirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni tezlashtiruvchi asosiy moliyaviy instrumentlar sifatida qo'llaniladi.

AQSHda quyosh panellari uchun Federal Tax Credit, Yaponiyada "Green Investment Incentive", Yevropa Ittifoqida esa uzoq muddatli mahalliy soliq chegirmalari uy xo'jaliklariga iqtisodiy yukni kamaytirib, "renewable household adoption" modelini barqaror amalga oshirishga yordam beradi. O'zbekistonning 3–10 yillik imtiyozi aynan shu xalqaro mexanizmlarning moslashtirilgan varianti bo'lib, aholining ekologik uskunalariga investitsiya qilishini rag'batlantiradi va tashqi tajriba bilan to'la uyg'un modelni shakllantiradi.

IT sohasida esa Singapur, Irlandiya va Estoniyada eksport qiluvchi texnopark rezidentlari hamda ularning ta'sischilariga dividend solig'ining nol stavkasi yoki maxsus imtiyozli rejim berilishi raqobatbardosh innovatsion muhit yaratish, intellektual kapitalni mamlakatga jalb qilish va eksport hajmini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

² OECD (2023). Youth Employment and Labour Market Inclusion: Payroll Tax Incentive Practices in Developed Economies. Paris: OECD Publishing.

O'zbekistonning IT-park norezident ta'sischilariga rezidentlar bilan teng soliq stavkasi qo'llash taklifi xalqaro tajribadagi "innovation-friendly tax regime" modelining milliy sharoitdagi ifodasi bo'lib, IT eksportchilarni rag'batlantirishga, global raqobatda ustunlikka erishishga va startup ekotizimini kengaytirishga xizmat qiladi.

Chet el o'qituvchilariga soliq yengilliklari bo'yicha Koreya, BAA, Qatar va Singapurda qo'llaniladigan 2–5 yilgacha daromad solig'idan ozod etish amaliyoti yuqori malakali pedagog kadrlarni jalb qilish, ta'lim sifati va xalqaro standartlar integratsiyasini kuchaytirishga qaratilgan bo'lib, ushbu davlatlar "expatriate tax relief" dasturlari orqali ilg'or mutaxassislarining mamlakatga kirishini rag'batlantiradi. O'zbekistonda chet el o'qituvchilarini jismoniy shaxslar daromad solig'idan ozod qilish taklifi aynan shu xalqaro mexanizmlarga mos kelib, ta'lim sohasini modernizatsiya qilish, kadrlar sifatini oshirish va nufuzli mutaxassislarni jalb qilishga xizmat qiladi. Yashil energetika, IT sektori va ta'lim sohalari bo'yicha xalqaro soliq rag'batlantirish amaliyotlari O'zbekiston uchun taklif etayotgan mexanizmlar bilan to'la uyg'un bo'lib, raqobatbardosh soliq siyosati tizimi orqali innovatsion iqtisodiyot, yuqori malakali kadrlar va ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan kompleks strategik yo'nalishni namoyon etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Jismoniy shaxslardan undiriladigan soliqlar zamonaviy moliya-iqtisodiy munosabatlarning eng muhim tarkibiy qismi sifatida mamlakat budjet tizimi barqarorligi, aholi daromadlarining shaffofligini ta'minlash va iqtisodiy faollikni rag'batlantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi.

O'zbekistonda jismoniy shaxslardan soliq undirish amaliyotini xalqaro tajribalarga uyg'unlashtirish, soliq siyosatini global trendlar bilan moslashtirish, rivojlangan mamlakatlarda qo'llanilayotgan samarali modellarni milliy sharoitga mos ravishda joriy etish zarur. Chet el o'qituvchilari uchun soliq yengilliklari, yoshlar bandligiga yo'naltirilgan 1 foizli soliq rejimi, qayta tiklanuvchi energiya o'rnatgan aholi uchun soliq imtiyozlari kabi chora-tadbirlar bunday xalqaro tendensiyalar bilan uyg'un islohotlar sirasiga kiradi. Bularning barchasi O'zbekiston soliq tizimining raqobatbardoshligini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Shunday qilib, jismoniy shaxslardan undiriladigan soliqlar mohiyati, nazariy asoslari, ma'muriyatchilik mexanizmlari va xorij amaliyoti bilan taqqoslama tahlil ularning milliy iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyatini yanada yoritib berdi. Soliq siyosatidagi yangi yondashuvlar jismoniy shaxslar soliqlarini adolatli, maqsadli va samarali tarzda tashkil etishga, soliq to'lovchilar manfaatlarini himoya qilishga va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Брызгалин А. В. Налоги и налоговое право: Учебное пособие. – М.: Аналитика-Пресс, 2023. – 456 с.
2. OECD (2023). Tax Administration 2023: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. – OECD Publishing, Paris. [Elektron resurs].
3. Toshmatov Sh. A. Soliqlar va soliqqa tortish: Darslik. – T.: «Iqtisod-Moliya», 2022. – 380 b.
4. Xaydarov B. X. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'nalishlari // «Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar» ilmiy elektron jurnali. – 2024. – № 2. – 112-120-betlar.
5. Jalolov A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarini raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar tasnifi // «Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali. – 2026. – № 4. – 15-22-betlar.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100